Debatt

Debatt- og kronikkansvarlig:
Simen Ekern
sek@dagbladet.no

SEND INNLEGG TIL debatt@dagbladet.no

Bonus på ville vegar

Anders Folkestad
Unio-leiar

GOD RÅD: DnB NOR-toppane har dei to siste åra tatt ut 24 millionar bonuskroner. Foto: Terje Bendiksby/Scanpix

FINANSKRISE: «Redd folk, ikkje bankane,» var slagordet til demonstrantane rundt G20-forhandlingane i Pittsburgh, USA førre veke. Demonstrantane vil ha slutt på gigantbetalingar utan vilkår til finansinstitusjonane. Dei vil ikkje godta at rekninga blir sendt til vanlege folk over skattesetelen eller i form av kutt i velferdsordningane. Det er gode grunnar til å protestere mot dette – også her til lands.

I fjor tok dei ni største amerikanske bankane ut bonusar for sine tilsette på 32,6 milliardar dollar. Ifølgje OECD og Verdsbanken kunne denne ufattelege summen ha sletta all gjelda til 40 av dei fattigaste afrikanske landa, dobla den amerikanske u-hjelpa, eller finansiert skulegang i 68 u-land i tre år. Og bonusane i desse bankane var utruleg nok større enn inntektene bankane hadde i 2008.

DNB NOR-TOPPANE har dei to siste åra tatt ut 24 millionar bonuskroner, midt i finanskrisa og statlege redningspakkar. Dei forsvarar seg med at dette er ein nedgang på 30 prosent, men finansnæringa har tydelegvis betre råd enn dei fleste andre næringar. I 2008 var årslønnsveksten 9,2 prosent og i dei siste fem åra har lønnsveksten vore ti prosentpoeng høgare enn i industrien. Då er ikkje kjempebonusane til eigarar medrekna. Bonussystemet har i realiteten blitt ei normalordning – eller snarare ein ukultur – i næringa.

MEN DET MÅTTE like fullt store statlege redningspakkar til for å berge ei bank- og finansnæring i krise. Så viser det seg no i ettertid at bankane midt i miseren leverer rekordresultat.

Det er prisverdig at enkelte i næringa tar grep, som til dømes Fokus Bank, som har bestemt seg for å kutte bonusane til dei tilsette. Men skal vi stole på at bransjen i stort og smått klarer å regulere seg sjølv?

> Finansnæringa har tydelegvis betre råd enn dei fleste andre næringar.

Å FORBY bonusordningar i alle former, er neppe aktuelt. Men det må vere mogeleg for styresmaktene å stille krav om at finanssektoren viser magemål, særleg når det er fellesskapet sine pengar som blir stilt til rådvelde. Dersom ikkje næringa raskt viser evne til sjølvdisiplin, må det sterkare lut til. For eksempel i form av reguleringar som set eit tak på bonusutbetalingane.

Eias forskningsjournalistikk

Agnes Bolsø
Førsteamanuensis, Institutt for tverrfaglige kulturstudier, NTNU

HJERNEVASK: På mange forskningsfelt innenfor samfunnsfag og humaniora, er det nødvendig å forstå arbeidet til forskere som vektlegger gener og hormoner når de skal forklare samfunnsfenomener. Noen av disse forskerne kommuniserer godt med kultur- og samfunnsforskere. Debatten om NRKs program 'Hjernevask' har bidratt til at vi nå får en økt bevissthet om ulike analyseperspektiver. Det er ikke mange andre enn Harald Eia som kunne klart å få det til på en så effektiv måte. Det skal han ha ros for. De seinere dagers debatt har handlet om flere tema, men særlig intervjuteknikk, presseetikk og medias rolle i formidling av vitenskap. Her skal jeg se på hvilke gen- og hormonforskere programleder Harald Eia vil vi skal lære noe av og hva det har med NRK å gjøre.

JEG BLE INTERVJUET av ham for programmet, og ble vist videoklipp av hans intervju med amerikanske forskere. Forskerne forklarte sine funn ene og alene med gen- og hormonutrustningen hos sine forskningsobjekter. Dette er forskere som driver det som i USA kaller 'science by press conference', der forskere får stor mediedekning på svært tynne data. Andre gen- og hormonforskere tar dette fenomenet alvorlig, og gjør internasjonalt en stor jobb for å tilbakevise medieskapte sannheter. De rekker sjelden fram til en bred offentlighet, for deres mer lettbente kolleger er nemlig på vei til neste pressekonferanse med nye oppsiktsvekkende empiriske funn. Her ser det nå ut til at NRK har meldt seg på.

VI MÅ TRO NRKS LEDERE når de sier at de ønsker å lage et seriøst program om vitenskap. Eia opptrådte som manipulerende advokat for forskning som allerede er tilbakevist av mange kolleger innenfor forskerens egen disiplin. Her kunne man lagt til rette for at gen- og hormonforskere møtte hverandre til redelig dyst om materiens hemmeligheter. Eventuelt kunne han tilrettelagt dialog mellom helt ulike perspektiver. I stedet presset han, gjennom en særegen intervjuteknikk, samfunnsvitere og humanister til å innrømme at vi mangler bevis mot at genene bestemmer alt. Det vil komme til å se ut som om norske samfunnsforskere mangler vesentlig kunnskap om genenes betydning. Det gjør vi helt sikkert også, men både vi og NRKs publikum fortjener andre læremestere enn de som Eia har funnet fram til i USA.

DE FLESTE GENFORSKERE mener ikke at genene bestemmer alt, og påstår heller ikke at de har slike bevis. Gener blir i fagmiljøene oftest sett som et potensial. Mange vil være enig med meg i at kriminalitet, samfunnsmessig arbeidsdeling, røykevaner, kjønn og seksualitet er alt for komplekse fenomener til å kunne reduseres og besvares enkelt med referanse til gener. De vil heller ikke hevde at kvinners selvtillit er genetisk bestemt, og kan leses ut av størrelsesforholdet mellom andre og fjerde finger, som er en av påstandene til en av Eias utvalgte forskere. Mange evolusjonspsykologer, hormon- og genforskere vil kanskje også stille seg spørrende til et laboratorieeksperiment, der menn sitter med en ring rundt penis og får sin ereksjon målt mens de ser på porno, i et prosjekt som konkluderer med at biseksualitet blant menn ikke finnes. Her ble for øvrig 1/3 av mennene tatt ut av eksperimentet fordi de ikke ble nok opphisset av pornoen som ble vist. Muligheten for å generalisere må ha blitt kraftig redusert. Vi får likevel presentert tallene som universelle sannheter.

> Eia opptrådte som manipulerende advokat for forskning som allerede er tilbakevist.

OMSTRIDT: Det kan hende Harald Eia overrasker meg og lager et interessant vitenskapsprogram. Intet ville vært bedre, skriver artikkelforfatteren. Foto: Scanpix

MIN ERFARING på dette tidspunkt, er at programkonseptet er slik at de norske forskerne skal framstå uten et resonnement til å møte slike 'funn'. Nå kan det hende Harald Eia overrasker meg og lager et interessant vitenskapsprogram. Intet ville vært bedre, og da har denne debatten fått en heldig utgang.

SAKEN ER VIKTIG for NRK som samfunnsaktør. Dersom konseptet er slik jeg har oppfattet det gjennom opptakene jeg var med på, og det blir klippet i henhold til det, vil NRK gjøre seg til talerør for et knippe amerikanske forskere med en særdeles tvilsom faglig produksjon. For én av forskerne gjelder det at prosjektene har forankring i ideologiske posisjoner som her hjemme var langt mer vanlig på 1930-tallet. USA er et land med et rikt og mangfoldig akademisk liv. Dersom vi sammenlikner Harald Eia med Espen Askeladd som dro ut i verden med en tom skreppe, så var Harald i beste fall uheldig med hva han hadde med seg hjem.

Dersom programserien sendes, så kommer den til å bli populær. Både norsk samfunns- og kulturforskning, samt naturvitenskapene, kan ha fått sin egen populistkode å knekke.

Skattetall fra virkeligheten!

Erna Solberg
Leder i Høyre

Arbeiderpartiets leder i Bergen, Odd E. Rambøl, spør etter eksempler fra virkeligheten hvor "lavere skatt gir mer velferd" i Dagbladet 29/9. Eksemplene finner han i vårt eget land! Sentrum-Høyre regjeringen reduserte skattene i perioden 2001-2005 med 24 mrd. kroner. De samlede skatteinntekter ble ikke redusert av den grunn, de økte! Velferden ble ikke redusert, den økte! I Danmark har Skatteministeriet regnet ut at reduksjoner i toppskatt er klart selvfinansierende. Det gir håp for en mer virkelighetsnær debatt. Og hvorfor er Stoltenberg så opptatt av å holde «skattenivået på 2004-nivå» som er et av hans evige mantra? Hvis økt skatt gir direkte økt velferd så bør jo de rødgrønne øke skattene mer og i raskere tempo? Det er Rambøls utsagn som følger av en gammeldags tenkning om skatt. Han glemmer at næringslivet som skal sørge for verdiskaping og de som jobber i bedriftene har grenser for hva de tåler av skattetrykk.

I en globalisert verden med grenseløse bedrifter, kan ikke Norge øke skattene og satse ensidig på oljeformuen. Vi trenger et bredt og konkurransedyktig Bedrifts-Norge. Det er de som skaper grunnlaget for velferden

En pinlig affære

Fredrik Jensen
Forsker

Til våren skal Harald Eia på lufta med serien «Hjernevask». Etter lenge å ha figurert som en av Norges morsomste, blir det utfordrende å overbevise forskere og allmennheten om at han passer inn i sin nye rolle som seriøs journalist. Det er avgjørende at han innfrir kravene som stilles til god forskningsformidling – han må vise at han evner å styre diskusjonen på en balansert, objektiv og profesjonell måte. Dersom han skal bli oppfattet som seriøs, må han også bringe inn argumenter som ikke passer til hans eventuelle personlige meninger og agenda. Om han lykkes, kan dette være starten på ei tid med nyskapende og spennende forskningsformidling. Om ikke, kan prosjektet fort bli en pinlig affære både for Eia og NRK.